

«Нова Демократія» в партійній системі Греції: етапи розвитку та засади ідеології

Розглянуто основні передумови та причини появи партії «Нова Демократія» в контексті повалення режиму «чорних полковників». Проаналізовано ідеологічні засади партії, динаміку та географію її електоральної підтримки.

***Ключові слова:** політична партія, електорат, партійна ідеологія.*

Прихід до влади військових у 1967р. багато в чому став можливим завдяки незбалансованості політичної системи Греції у 50-60-ті рр. ХХст., а також нездатності керівників провідних політичних партій Греції знаходити шляхи до компромісу. В умовах постійної політичної кризи, що передувала перевороту «чорних полковників», практично традиційні політичні сили вичерпали свій ресурс довіри з боку виборців. В свою чергу, роки правління військової хунти довели їхню нездатність очолити громадянський опір. Таким чином, одним з завдань для грецьких політків стало створення нових політичних партій, які б не несли на собі негативних наслідків політичної дестабілізації першої половини 1960-х рр. Політична система Греції на той час вимагала появи традиційної партійної схеми, пов'язаної з існуванням потужних право- та лівоцентристських політичних сил, які б орієнтувалися на цінності громадянського суспільства та ідеї європейської інтеграції.

Партія «Нова Демократія» (New Democracy, Νέα Δημοκρατία, НД) була створена 4 жовтня 1974р. Біля її витоків стояв Константінос Караманліс, один з провідних політиків 50-60-х рр. ХХст. в Греції, колишній прем'єр-міністр країни. В умовах ліквідації диктатури «чорних полковників» президент Греції Ф.Гізікіс доручив саме К.Караманлісу очолити «уряд національної єдності», який повинен був якнайшвидше вирішити питання мирного врегулювання відносин з Туреччиною, розслідування фактів корупції та політичних репресій, визначення основних засад подальших політичних, економічних реформ в державі. Знаходження у влади одразу ж після повалення диктатури дало можливість Караманлісу згуртувати навколо себе колишніх соратників по Національно-радикальному союзу, а також інших представників консервативних та центристських сил, які в період 1967-1974рр. знаходилися в опозиції до уряду. Водночас він отримав підтримку великих фінансових груп, які не бажали приходу до влади лівих політиків, зокрема з ККЕ (Комуністичної партії Греції).

В установчій декларації НД говорилося про прагнення до впровадження юридичної рівності греків перед законом, захисту реальних національних інтересів Греції, а не політичних стереотипів. Партія виступала за широке впровадження ринкової економіки, одночасно з розширенням секторів, які б контролювалися державою. Водночас вона брала на себе зобов'язання справедливого розподілення національного багатства серед греків, надлишки якого повинні були йти на освіту, підготовку кадрів та наукові дослідження. НД обіцяла провести реформу збройних сил, перетворивши їх на сучасну армію та забезпечити захист інтересів Греції поза межами будь-яких міжнародних об'єднань. Разом з тим, партія К.Караманліса декларувала необхідність одноцінної інтеграції до Європейських спільнот, як запоруку подальшого процвітання країни[6].

При формуванні передвиборчої програми Нової Демократії Караманліс насамперед скористався з досвіду французьких голлістів. Загалом дослідники відзначають, що К.Караманліс і до 1967р. був прихильником політичних ідей Шарля де Голля, але саме в період військової диктатури, перебуваючи в Парижі, колишній лідер ЕРЕ остаточно перейшов на позиції голлістів. Пізніше цей факт знайшов своє відображення в програмі НД.

Загалом передвиборча програма Нової Демократії була оформлена у вигляді інтерв'ю К.Караманліса, мала обсяг у шість сторінок та назву «12 запитань та 12 відповідей». Її головним гаслом було: «Або Караманліс, або танки», яке відображало страх суспільства перед можливим військовим реваншем у разі програшу правоцентристів. На користь партії грав також той факт, що Караманліс прибув до Греції фактично одразу ж після повалення диктатури вранці 24 липня 1974р. на відміну від інших опозиційних діячів, зокрема А.Папандреу. Тим самим він показував, хто є справжнім лідером країни, здатним об'єднати її.

НД виступала за створення демократичної держави з сильним урядом, відновлення переговорів про вступ Греції до ЄС, продовження співпраці з НАТО. В економічному блоці програми заявлялося про пріоритетний розвиток вільної конкурентної економіки за умови збереження активного контролю держави над стратегічними галузями: телекомунікаційною, транспортною, ВПК. Суттєве значення мала теза про встановлення цивільного контролю над грецькою армією. Цікаво, що Караманліс не висловив чіткого ставлення до ідеї відновлення королівської влади, намагаючись не втрати голоси консервативно налаштованих виборців та фінансову підтримку деяких підприємців та фінансистів. Водночас він виступав за проведення всенародного плебісциту, який визначив би майбутню форму державного устрою Греції.

В цих умовах Нова Демократія виграла парламентські вибори 1974р., отримавши 54,37% голосів виборців або 220 з 300 депутатських місць і сформувала однопартійний уряд. В подальшому партія спромоглася втримати владу після парламентських виборів 1977р., але втратила її в 1981р. і знов прийшла до влади лише в 1989р. внаслідок розчарування значної частини грецького суспільства в діях уряду ПАСОК та укладення тактичного союзу з Комуністичною партією Греції (ККЕ). Уряд Нової Демократії на чолі з К.Міцотакісом проіснував до парламентських ви-

борів 1993р, після чого НД знов перейшла в опозицію і знаходилася в ній до березня 2004р.

В основі сучасної ідеологічної платформи Нової Демократії лежать кілька основних ключових принципів. Насамперед, це гуманізм, захист людини від будь-яких форм рабства, ідеологічної обробки, або упередженого ставлення. Наступний компонент – збереження принципу пріоритетності окремих націй як основної структурної одиниці сучасної людської цивілізації. Виходячи з цього, НД вважає своєю метою збереження повноти суверенітету та незалежності Греції. Цікаво, що у виборі між незалежністю та демократичним ладом, НД надає перевагу першому. Так, зокрема, зазначається: «Досі існують нації, які є незалежними, але не демократичними, але немає націй, які є демократичними, але не незалежними»[3].

Всесвітній еллінізм, третя теза, який виступає як важлива запорука розвитку греків в світі. Тим самим, партія закликає до підтримки країни з боку діаспори, що повинно певним чином компенсувати обмеженість людських та матеріальних ресурсів, а також забезпечити захист інтересів Греції в тих країнах, де існують такі діаспори. Цікавим наочним підтвердженням даної тези може бути візит, що був здійснений делегацією Нової Демократії на чолі К.Караманлісом (племінником) до Маріуполя, зокрема, Маріупольського державного гуманітарного університету в вересня 2003р. Цей візит відбувся під час підготовки до чергових парламентських виборів, що повинні були відбуватися в березні 2004р. В своїй публічній лекції, прочитаній для студентів МДГУ, К.Караманліс саме робив наголос на необхідності подальшого розвитку руху еллінізму, його важливий ролі в розвитку Греції, українсько-грецьких зв'язках.

Наступним пріоритетом для НД є національна система освіти. Правоцентристи зауважують на поступовій маргіналізації освіти, її відставанні від загальноєвропейських стандартів. На практиці пропозиції Нової Демократії полягають у підтримці ідеї дозволу на створення приватних навчальних закладів, які б створили конкуренцію державним та стимулювали їх до подальшого розвитку.

Нова Демократія розглядає Грецію як невід'ємну частину Об'єднаної Європи, пов'язаної між собою політично, економічно та в контексті континентальної системи безпеки. Ефективна та органічна реалізація Греції в Європейському Союзі, на думку партії, є прагнення всієї нації та особистою заслугою Костаса Караманліса-старшого. З точки зору даної позиції фундаментальним пріоритетом НД є посилення ролі загальноєвропейських установ. Водночас НД виступає проти утворення єдиного політичного утворення, яке б не враховувало волі та ролі окремих суб'єктів. Зокрема, партія захищає необхідність створення Об'єднаної Європи на федералістських засадах, де нації зберігали б свою культурну ідентичність. Саме в збереженні європейським суспільством національного розмаїття НД бачить майбутнє Європи[3].

Сьома теза передбачає верховний суверенітет народу, які, в свою чергу, базуються на індивідуальній свободі кожної окремої особистості. НД також захищає ідею вільного віросповідання, непричужності особистих свобод, права на створення громадських організацій та різноманітних асоціацій, права обирати та бути обраним, недопущення офіційної цензури, права на конфіденційність. При цьому парламентська демократія

розглядається Новою Демократією як ефективний засіб захисту свободи та прогресу суспільства.

Фундаментальним пріоритетом для Нової Демократії є дотримання принципу розподілу владних повноважень та незалежності судових органів в Греції. Вони, а також невтручання політичних партій в судові справи, ефективна модернізація системи національного законодавства є запорукою громадянського суспільства.

Головним інструментом реалізації на практиці даного пріоритету, на думку НД, є всебічне запровадження медичного соціального страхування, яке покривало всі оздоровчі потреби окремого громадянина. Гарантом дотримання умов страхування повинна виступати держава, а не приватні структури. В свою чергу, якість життя проявляється, зокрема, в захисті навколишнього середовища, покращенні освіти, захисті прав дитини. На перший план при цьому виходить необхідність досягнення загального добробуту через систему соціальних гарантій, яка охопить весь проміжок життя людини, зокрема, надасть пенсіонерам умови для активного життя. Ще одним структурним елементом системи добробуту є культура Греції, яка, на думку Нової Демократії є найвагомішим активом нації, її найважливішим внеском в загальноєвропейську цивілізацію[3].

Економічний розвиток розглядається НД не як самодостатній феномен, а лише у зв'язку з якістю життя та людським щастям, що, в свою чергу, служать моральному, духовному та естетичному збагаченню греків. Будь-який економічний розвиток повинен бути гармонічно поєднаний з ефективною реалізацією системи захисту навколишнього середовища. Нова Демократія наголошує на тому, що вона не підтримує ні необмежений капіталізм, ні планову економіку, не є соціалістичною, або неоліберальною партією за своїми поглядами. При цьому рушійною силою економічного розвитку НД вважає приватну ініціативу та свободу творчості. Економічний прогрес не може бути досягнутим без політичної та фінансової свободи.

Ще одним важливим аспектом розвитку економіки є приватизаційні процеси в її галузях, які служать на благо суспільства. Втручання держави в економічні процеси повинні обмежуватися сферою захисту принципів вільної конкуренції та певного якісного та кількісного коректування випуску окремих видів продукції. Водночас НД виступає за повне відокремлення приватного капіталу від політичної сфери.

Виборча кампанія до парламенту в 2004р. призвела до зміни влади в країні. Костас Караманліс, племінник К.Караманліса-старшого, який прийшов до влади в партії 21 березня 1997р., висунув гасло змін в країні, звинувативши ПАСОК в надто довгому, на його думку, перебуванні при владі, корупції та нездатності відповідати на виклики часу. Результати виборів показали перемогу НД, яка отримала 45,36% голосів виборців; в свою чергу, ПАСОК отримала 40,55% голосів[2].

Перемога НД дозволила їй знов очолити країну після 11 років опозиційної діяльності. На посту прем'єр-міністра К.Караманліс зосередився на питаннях реформи державного апарату, зниження безробіття, модернізації аграрної та освітньої галузей, впровадженні сучасних інформаційних технологій. Досягненнями уряду НД в 2004-2007рр. експерти вважають зниження рівня безробіття в країні, зростання економіки на рівні 4-4,5%

в рік, зменшенні інфляції до 3% в рік, проведення на високому рівні Олімпійських ігор 2004р., розвитку комунікаційної системи, зокрема, будівництво мережі широкополосного доступу до мережі Internet в віддалених провінціях країни. Водночас критиці з боку опозиції були піддані плани щодо створення приватних навчальних закладів, нездатність уряду швидко реагувати на серію пожеж, які відбувалися в Греції влітку 2007р., неналежна увага до питань національної безпеки, жорстка протидія профспілкам в їх боротьбі за підвищення середньої зарплатні. Наслідком кампанії критики стало оголошення позачергових парламентських виборів, призначених на вересень 2007р. Вони показали зменшення підтримки НД, але дозволили їй зберегти владу. Партія отримала 2995494 голоси, або 41,83% від загальної кількості тих, хто прийняв участь у виборах, що на 3,53% менше, ніж в 2004р.[1].

Аналізуючи динаміку електоральної підтримки НД за окремими регіонами протягом 2004-2007рр., можна стверджувати, що базовими регіонами для партії К.Караманліса залишаються, насамперед, промислово розвинені Афіни, Пірей та Салоніки[1]. Крім того, НД повністю контролює номи Центральної та Західної Македонії, Епіру, Північних Егейських островів, Пелопоннесу, Фессалії; більшість номів Центральної Греції, Східної Македонії та Фракції, Іонічної Греції. Таким чином, з 56 в 33 номах Нова демократія зберегла перевагу над ПАСОК, 2 номи (Ретімно та Хіос) в 2007р. перейшли під контроль НД, але 4 (Евританія, Родопи, Ксанті, Етолія та Акарнанія) були втрачені. При цьому лише у Ксатні ступень розчарування в діяльності уряду К.Караманліса призвів до значного падіння результатів НД: з 47,84% в 2004р. до 39,97% в 2007р. загалом по окремим регіонам падіння популярності Нової демократії становило в середньому 4%, що є прийнятним в умовах партії знаходження при владі. Це свідчить про те, що Нова демократія зберегла свій базовий електорат, насамперед, в густонаселених районах Греції.

Отримавши перемогу на позачергових парламентських виборах 2007р., перебуваючи в статусі правлячої політичної сили, Караманліс сприйняв це як підтвердження правильності обраної його урядом політики. В подальшому вона не зазнала докорінних змін, але була скоригована у зв'язку з економічною кризою. 20 січня 2009р. уряд презентував «Програму стабільності та розвитку 2008-2011рр.», в якій розглянуті заходи з покращення становища країни[5]. В документі констатується вплив економічної кризи на національну економіку та суспільство, і, в зв'язку з цим, необхідність деяких змін в стратегії розвитку Греції. Цікаво, що сама НД в даній ситуації виступає лише в якості інструменту законодавчого та інформаційного забезпечення діяльності уряду. Основна увага перенесена на прем'єр-міністра Греції К.Караманліса і захист та пропаганду його ідей та рішень. Фактично можна говорити про те, що на сьогодні НД виступає в якості громадського захисника уряду. Тому урядові ініціативи в повній мірі можна розглядати як позицію самої партії.

Основну увагу уряд пропонує зосередити на укріпленні економіки країни за рахунок її тіснішої інтеграції в рамках ЄС. При цьому планується зменшити бюрократичне втручання, посилити потенціал та конкурентоздатність державного сектору економіки, провести широкомасштабну реформу середньої спеціальної освіти з метою її пристосування до сучас-

них вимог. Важливим моментом програми є докладний аналіз економічної ситуації в країні, тих проблем, з якими зіткнулася Греція. Тим самим, уряд намагається попередити критику з боку опозиції, зокрема, ПАСОК. Водночас уряд практично не бере на себе відповідальність за можливе погіршення ситуації, пояснюючи їх загальною економічною кризою.

В центрі уваги уряду є реформа державного сектору. Зокрема, з метою економії та оптимізації видатків планується скоротити частину службовців та обмежити прийом на роботу нових працівників. Обіцяно, що дані заходи не зачеплять сферу охорони здоров'я та освіти, що навпаки планується збільшити кількість працюючих. Уряд НД пообіцяв продовжити політику автоматичної індексації заробітної платні та пенсій у відповідності до інфляційних ризиків. За рахунок скорочення кількості держслужбовців відбудеться планове підвищення зарплатні тих, хто залишився працювати. Службовці, щомісячний прибуток яких не перевищував 1500 євро повинні отримати від уряду одноразову неоподатковану допомогу у розмірі 500 євро.

Сфері бюджетної політики планується зменшити дефіцит бюджету з 3,7% ВВП країни в 2009р. до 3,2% і 2,6% в 2010р. та 2011р. відповідно. Пропонується збільшити мінімальний поріг оподаткування з 10000 до 12000 євро щорічного доходу. Таким чином, уряд зможе звільнити від сплати основного податку найбільш некваліфіковану частину робітників та пенсіонерів. Уряд пропонує знизити ставку податку на прибуток для тих, хто заробляє менше 30000 євро на рік, з 27% в 2008р до 25% в 2009р. і 20% в 2014р. Працівники, що заробляють від 30000 до 75000 євро, замість 37-відсоткового податку на прибуток в 2008р., отримують зниження до 35% в 2009р. і 20% в 2014р. таким чином, уряд фактично пропонує відмовитися від прогресивного податку на прибуток, зокрема, для зменшення кількості випадків ухиляння від оподаткування і штучного применшення власних доходів. Але перед цим зниженням уряд зобов'язав заможних громадян взяти на себе частину відповідальності за покращення економічної ситуації в країні і сплатити одноразовий внесок до державної скарбниці у розмірі від 1000 до 5000 євро[4].

В короткотерміновій перспективі пропонується посилити кредитування комерційних банків з одночасним посиленням державного контролю над ними. При цьому Карамандіс виступив за координацію фіскальної політики всього ЄС з огляду на високий рівень інтеграції фінансових систем держав-членів даної організації. В даних умовах уряд НД вимагає посилення ролі загальноєвропейських інститутів на противагу представникам провідних держав ЄС. Карамандіс прямо зауважив, що в умовах кризи посилюється політика протекціонізму, обмеження доступу іноземних компаній на національні ринки, що є невідгідним для Греції через високий рівень залежності від експорту в рамках ЄС та зацікавленість у посиленні інтеграції[7]. З європейських фондів Греція планує отримати в 2009р. 5 млрд. євро на реалізацію трьох енергетичних проектів та розвиток інфраструктури в сільській місцевості.

Вагому проблему для Греції представляє поступове старіння нації, збільшення кількості пенсіонерів і, відповідно, видатків на їх забезпечення. Передбачено, що протягом 2007-2060рр. пенсійні видатки зростуть з 11,7 ВВП Греції до 24,1% відповідно. В рамках цього в 2008р. грецький парла-

мент за ініціативи НД прийняв новий закон про соціальне страхування, у відповідності до якого планується запровадити центральний механізм координування. Був створений Страховий фонд солідарності поколінь, який повинен почати фінансування пенсійних виплат після 1 січня 2019р. Джерела фінансування фонду визначені за рахунок 10% щорічного прибутку від приватизації, 4% від прибутку на додану вартість, 10% щорічного прибутку, що отримується від діяльності агенцій, установ в сфері соціального забезпечення. Водночас уряд запропонував на державному рівні стимулювати грецьке населення продовжувати працювати вже після досягнення пенсійного віку, а також обмежити достроковий вихід на пенсію. З метою попередження негативних проявів кризи та поживлення споживацької ситуації уряд в 2009р. надасть одноразову фінансову допомогу в розмірі 500 євро для пенсіонерів, місячний дохід яких становить 800 євро, і 300 євро для тих, хто отримує до 1100 євро на місяць.

Аналіз політичної програми Нової Демократії дає змогу говорити про певний синтез консервативних, ліберальних та соціал-демократичних ідей, що обумовлено специфікою самої Греції. Цей феномен знаходить своє відображення в необхідності надання певних соціальних преференцій суспільству в умовах гострої конкуренції з ПАСОК та ККЕ, які, як і НД мають широку електоральну базу та висувають, зокрема, певні популістські гасла. Таким чином, розуміючи неспроможність партій з класичною ідеологією зберегти свою електоральну нішу, НД висувають концепцію радикального лібералізму, який звільнений від догм та упереджень. Водночас Нова Демократія змушена акцентувати увагу на таких вагомих та актуальних для грецького суспільства моментах як система освіти, екологія, система медичного страхування. Саме ці аспекти викликають значний інтерес греків і саме в площині вирішення цих проблем полягають шляхи отримання влади в країні.

Водночас в самій Греції та Європі Нову Демократію розглядають як правохристиянську партію, що сповідує ідеї консервативного лібералізму та християнської демократії. НД є членом Європейської народної партії і входить до її складу в Європейському Парламенті. Якщо проаналізувати витоки партії та її розвиток після 1974р., можна стверджувати, що вона пройшла шлях від правої партії, орієнтованої на класичний консерватизм до сучасної політичної сили, яка не вважає за потрібне дотримуватися на практиці якоїсь певної ідеології, але при цьому безумовно підтримує республіканський демократичний лад, необхідність національного суверенітету, соціально орієнтовану економіку.

Література

1. http://ekloges-prev.singularlogic.eu/v2007/pages_en/index.html
2. <http://www.ypes.gr/en/Elections/NationalElections/Results/nationallectures2004>
3. *The ideological principles of Nea Demokratia* // http://www.en.nd.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=9169&Itemid=219
4. *Εισοδηματική Πολιτική 2009* // http://protovoulies.nd.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=534&Itemid=41
5. *Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2008-2011* // http://www.mnec.gr/export/sites/mnec/el/economics/Stability_Program/2009_02_05_SGP-GR-EL_08.pdf

6. ΔΡΥΤΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ. 4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1974 // http://www.nd.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=29 (υςτλνωυα δεκλाराϋα ΝΔ)

7. Προςτασία σε αυτούς που είναυ περισσότερο εκτεθευμένοι στην κρίση. Συνέντευξη τύπου του Προθυπουργού κ. Κώςτα Καραμανλή μετά το πέρας των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου // http://protovoulies.nd.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=541&Itemid=41

Булык М.В. «Новая Демократия» в партийной системе Греции: этапы развития и принципы идеологии

Рассмотрены основные предпосылки и причины появления партии «Новая Демократия» в контексте свержения режима «черных полковников». Проанализированы принципы идеологии партии, динамика и география ее электоральной поддержки.

Ключевые слова: политическая партия, электорат, партийная идеология.

Bulyk, M.V. «New Democracy» in the party system in Greece: the stages of development and principles of the ideology

The basic preconditions and the reasons of appearance of the party «New Democracy» in the context of the overthrow of the «Black colonels» have been examined. The principles of the party ideology, the dynamics and geography of its electoral support have been analyzed.

Key words: political party, electorate, party ideology.

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова

Українська Академія Наук

Тілея
Науковий вісник

Збірник наукових праць

- Історичні науки
- Філософські науки
- Політичні науки

Спецвипуск

Київ – 2009

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Дегтеренко А.М. Соціально-економічна адаптація кримськотатарських репатріантів	231
Балацько Л.С. Протидія нелегальній міграції та торгівлі людьми як чинник забезпечення національної безпеки України	243
Кір'якулова О.С. Проблема жіночого політичного лідерства в Україні	249
Черепченко О.О. Соціально-економічні чинники в теоретико-методологічному аналізі трансформацій політичної системи на прикладі сучасної України	254
Ушакова Ж.С. Регіон як політичний феномен в умовах формування нового світового порядку	265
Агєєва О.Л. Основні механізми формування та реалізації регіональної молодіжної політики в Донецькій області	272
Шайхатдінов А.З. Етнічна структура Донецької області та особливості самоідентифікації основних етнічних груп регіону	279
Майборода М.І. Партія регіонів у Донецькій області: становлення та ресурси	289
Трофименко М.В. Антиглобалістський рух та міжнародний тероризм	298
Булик М.В. «Нова Демократія» в партійній системі Греції: етапи розвитку та засади ідеології	304
Гринько О.І. Особливості формування регіональної політики Швеції на сучасному етапі розвитку Європейського Союзу	312
Зінковська Г.В. Процес децентралізації у Великобританії як один з напрямів політичних реформ нових лейбористів	320
Харченко В.І. Енергетична безпека Європейського Союзу в контексті сучасних загроз та викликів	327
Шепель Н.М. Інформаційна політика Європейського Союзу: нормативно-правова база та структура	334
Барановська Ю.В. Типологія мозкових центрів США	340
Рябінін Є.В. Зовнішньополітичні вектори Б.Обами в умовах геополітичної кризи США	347